

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Pelastusalan peruskoulutus, ruotsinkielinen koulutus, alueellinen koulutus, majoitus- ja ruokailukustannukset, välitön syrjintä, positiivinen erityiskohtelu, velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Diaarinumero: YVTLTK/20/2023

Antopäivä: 22.5.2024

Sisäministeriö järjestää pelastustoimen ammatillista peruskoulutusta pääasiassa suomen kielellä Pelastusopistolla Kuopiossa, jossa opiskelijoille tarjotaan ilmainen majoittuminen ja ruokailu. Vastaavaa ruotsinkielistä koulutusta ei järjestetä säännöllisesti, vaan koulutustarpeen ja kysynnän mukaan. Ruotsinkielinen koulutus järjestettiin Vaasassa, jossa opiskelijoiden edellytettiin itse vastaavan majoitus- ja ruokailukustannuksistaan.

Sisäministeriö on esittänyt menettelynsä perustuneen Pelastusopistosta annetun lain 23 §:ään, jonka mukaan majoitus ainoastaan Pelastusopiston asuntolassa on maksutonta, kun taas alueellisilla kursseilla majoitus on omakustanteista. Sisäministeriö on viitannut kurssien järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin sekä todennut, ettei sillä ole tiloja majoituksen järjestämiseen muualla kuin Pelastusopistolla eikä resursseja ulkopuolisen majoituksen korvaamiseen. Ruotsinkielisen väestön kotiseudulla järjestetyllä kurssilla sisäministeriö on pyrkinyt lisäämään ruotsinkielisen väestön hakeutumista pelastajakoulutukseen sekä vastaamaan rannikkoalueen pelastajatarpeeseen. Menettelyssä on ennemminkin ollut kyse ruotsinkielisen väestön positiivisesta erityiskohtelusta.

Lautakunta totesi, että ruotsinkielistä väestöä asuu myös muualla kuin nyt kysymyksessä olevalla alueella, mutta koulutusta ei ole järjestetty muilla alueilla tai Pelastusopistolla Kuopiossa. Ottaen huomioon koulutukseen osallistumisesta ruotsinkielisille opiskelijoille aiheutuneet kustannukset, sisäministeriön menettely ei ollut ruotsinkielisen väestön positiivista erityiskohtelua.

Lautakunta katsoi, että asiassa syntyy oletettava ruotsinkielisiin opiskelijoihin kielen perusteella kohdistuneesta välittömästä syrjinnästä. Lautakunta katsoi, että Pelastusopistosta annetun lain 23 §:ää ei ole pidettävä riittävän tarkkarajaisena ja täsmällisenä siten, että ruotsinkielisten opiskelijoiden erilaista kohtelua voitaisiin perustella sen nojalla. Vastaajan ei katsottu esittäneen laista johtuvaa oikeuttamisperustetta menettelylleen. Lautakunta totesi, että tavoitetta lisätä ruotsinkielisen väestön hakeutumista pelastustoimen ammatilliseen peruskoulutukseen oli pidettävä sinänsä hyväksyttävänä. Tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot olivat kuitenkin asettaneet ruotsinkieliset opiskelijat taloudellisesti olennaisesti suomenkielisiä epäsuotuisampaan asemaan, minkä vuoksi keinoja ei voitu pitää oikeasuhtaisina.

Lautakunta katsoi, että sisäministeriö ei ollut kyennyt kumoamaan asiassa syntynyttä syrjintäolettamaa, ja että menettelyssä oli kysymys ruotsinkielisiin opiskelijoihin kielen perusteella kohdistuneesta välittömästä syrjinnästä ja kielsi sisäministeriötä uusimasta syrjintää.

Lautakunta kiinnitti sisäministeriön huomiota sen yhdenvertaisuuslain 5 §:ään perustuvaan velvollisuuteen edistää yhdenvertaisuutta toimenpitein, jotka eivät ole syrjiviä.

(Ei lainvoimainen)

Asian tausta

Vastaajan pelastustoimen ammatillinen peruskoulutus on pääasiassa suomenkielistä ja se järjestään Pelastusopistolla Kuopiossa, jossa opiskelijoille on tarjolla ilmainen majoittuminen ja ruokailu. Vastaaja on 8.8.2022–22.12.2023 järjestänyt vastaavan ruotsinkielisen Räddningsman-koulutuksen Vaasassa, jossa opiskelijat ovat itse vastanneet majoitus- ja ruokailukustannuksista.

Hakijan vaatimukset

Hakija vaatii, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa vastaajan menettelyssä olleen kysymys kieleen perustuvasta välittömästä tai toissijaisesti välillisestä syrjinnästä. Lautakunnan tulee kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta syrjivää menettelyään, ja määrätä kiellon tehosteeksi uhkasakko.

Hakijan perustelut

Vastaaja järjestää suomenkielistä pelastustoimen ammatillista peruskoulutusta Pelastusopistolla Kuopiossa, jossa opiskelijoille on tarjolla ilmainen majoittuminen ja ruokailu. Suomenkielistä koulutusta vastaava ruotsinkielinen koulutus on järjestetty Vaasassa, jossa opiskelijat ovat itse joutuneet vastaamaan majoitus- ja ruokailukustannuksistaan. Pelastusalan koulutuksen järjestäminen on siten ollut ruotsinkielisille opiskelijoille epäsuotuisampaa kuin suomenkielisille opiskelijoille, minkä vuoksi asiassa syntyy oletama välittömästä kieleen perustuvasta syrjinnästä. Opiskelijat ovat keskenään vertailukelpoisessa asemassa, koska he suorittavat saman alan koulutusta saman järjestäjän toimesta.

Vastaaja ei ole kyennyt kumoamaan asiassa syntyneitä syrjintäolettamia. Ruotsinkielisen väestön pelastuskoulutukseen hakeutumisen lisääminen on sinänsä hyväksyttävä tavoite. Muilta osin vastaajan perustelut ovat kuitenkin ristiriidassa yhdenvertaisuuslain kanssa. Vastaaja on vedonnut menettelynsä perusteena Pelastusopistosta annetun lain 23 §:ään. Lainkohta ei kuitenkaan täytä yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua lakiperustaisuusvaatimusta, joka oikeuttaisi erilaisen kohtelun kielen perusteella. Pykälässä tai sen perusteluissa ei myöskään edellytetä, että koulutus olisi järjestettävä tietyssä kaupungissa. Oikeasuhtaisempi keino olisi taata samat taloudelliset tukimuodot kaikille opiskelijoille siitä riippumatta, missä kaupungissa koulutusta järjestetään.

Vastaaja ei ole muutoinkaan esittänyt kansalliskielten ja opiskelijoiden erilaiselle kohtelulle perus- ja ihmisoikeusjärjestelmämme kannalta hyväksyttäviä syitä. Lopputulosta, jossa ruotsinkieliset opiskelijat joutuvat taloudellisesti olennaisesti epäsuotuisampaan asemaan, ei voida pitää oikeasuhtaisena.

Asiassa on lisäksi otettava erityisesti huomioon, että vastaajalla, joka on valtioneuvostoon kuuluva ministeriö, on yhdenvertaisuuslain 5 §:ään perustuva velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta. Suomen perustuslain 17 §:n nojalla julkisella vallalla on lisäksi velvollisuus huolehtia siitä, että ruotsinkielisen väestön keskeiset yhteiskunnalliset oikeudet toteutuvat yhdenvertaisesti. Hakija pyytää, että asiaa arvioidaan yhdenvertaisuuden edistämismääräyksen näkökulmasta.

Vastaajan vastaus

Vastaajan menettelyssä ei ole ollut kyse syrjinnästä.

Vastaajan perustelut

Vastaaja on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle toimittamassaan vastauksessa viitannut yhdenvertaisuusvaltuutetulle toimittamiinsa selvityksiin, jotka on myös toimitettu lautakunnalle.

Viitattujen selvitysten mukaan Pelastusopisto toimii vastaajan alaisuudessa. Opetuskieli on Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 17 §:n mukaan suomi. Pelastusopisto järjestää lisäksi ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta ja muutakin koulutusta tarpeen mukaan ruotsin kielellä toteutettavina koulutusohjelmina ja kursseina. Ruotsinkielistä opetusta ei järjestetä yhtä usein kuin suomenkielistä opetusta, vaan sitä järjestetään tarpeen mukaan.

Pelastusopisto sijaitsee Kuopiossa. Pelastusopiston toimitiloihin kuuluu varsinaisen oppilaitoksen lisäksi asuntola ja erillinen harjoitusalue. Pelastusopistosta annetun lain 23 §:n mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on maksutonta. Ruokailu ja majoitus Pelastusopiston asuntolassa on maksutonta, kun opiskelu tapahtuu Pelastusopistolla tai sen järjestämässä toimitiloissa. Opiskelija vasta oppikirjoista, muusta kirjallisesta opetusmateriaalista, opiskelijapuvusta sekä harjoittelun aikaisesta majoituksesta ja ruokailusta aiheutuvista kustannuksista.

Pelastusopisto järjestää ajoittain tutkintoon kuuluvaa koulutusta myös Pelastusopiston ulkopuolella. Alueellisesti järjestetyillä kursseilla majoitus on omakustanteinen riippumatta siitä, millä kielellä kurssi toteutetaan.

Ruotsinkieliseen pelastajatarpeeseen vastaamiseksi vuoden 2022 talousarvion täydennyksessä myönnettiin erillisrahoitus ruotsinkielisen pelastajakoulutuksen järjestämistä varten. Aikataulullisista syistä koulutusta ei voitu järjestää Pelastusopistolla Kuopiossa, vaan ruotsinkielinen Räddningsman-koulutus järjestettiin 8.8.2022–22.12.2023 Vaasassa. Koulutus pidettiin ruotsinkielisellä alueella, jotta ruotsinkielisillä henkilöillä olisi mahdollisuus osallistua koulutukseen lähempänä kotia ja siten suurempi motivaatio hakea alalle. Vastaajan saaman tiedon mukaan koulutukseen on ollut osallistumassa 14 opiskelijaa, joista 11 on tullut Keski-Pohjanmaalta tai Pohjanmaalta, kaksi Ahvenanmaalta ja yksi Helsingin seudulta.

Vastaaja katsoo, että ruotsinkielisten opiskelijoiden erilainen kohtelu täyttää yhdenvertaisuuslain 11 §:ssä säädetyt oikeuttamisperusteet. Ruotsinkielisten opiskelijoiden erilainen kohtelu perustuu opintososiaalisten etuuksien osalta Pelastusopistosta annettuun lakiin, jonka 23 §:n mukaan majoitus ainoastaan Pelastusopiston asuntolassa on maksutonta. Koska asuntola sijaitsee Kuopiossa, ei sitä ole ollut mahdollista hyödyntää Vaasassa järjestetyssä koulutuksessa. Siltä osin kuin koulutukseen on kuulunut Pelastusopistolla Kuopiossa järjestettyjä opintoja, ruokailu ja majoitus Pelastusopistona asuntolassa on ollut opiskelijoille maksutonta.

Maksuttoman majoituksen tarjoaminen alueellisesti järjestettävällä kurssilla ei ole mahdollista, sillä Pelastusopistolla ei ole tarvittavia tiloja käytettävissään Kuopion ulkopuolella. Sillä ei myöskään ole määrärahaa majoituksen hankkimiseen yksityisiltä markkinoilta tai majoituksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen opiskelijoille, eikä hyväksytyt valtion talousarvio riitä opiston ulkopuolisten majoituskulujen korvaamiseen. Mikäli alueellisten kurssien majoituskuluja korvattaisiin, tulisi ne korvata niin suomen- kuin ruotsinkielisille opiskelijoille, mikä ei olisi

taloudellisesti mahdollista. Asiassa on lisäksi otettava huomioon, että alueellisesti järjestettävien kurssien toteuttaminen vaatii aina erityisjärjestelyjä, ja on noin 30 prosenttia kalliimpaa kuin kurssin toteuttaminen Pelastusopistolla Kuopiossa.

Ruotsinkielisten opiskelijoiden erilaiselle kohtelulle on olemassa myös hyväksyttävä tavoite, jonka saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat olleet oikeasuhtaiset. Vaasassa järjestetyn koulutuksen tavoitteena on ollut lisätä ruotsinkielisen väestön hakeutumista pelastajakoulutukseen tuomalla koulutus heidän kotiseudulleen ja näin vastata myös erityisesti rannikkoalueen kaksikielisiä pelastajia koskevaan henkilöstötarpeeseen. Alueellisen koulutuksen aikana opiskelijat ovat voineet osallistua kursseille kotoa tai kotiseudulta käsin sen sijaan, että asuisivat opintojen ajan kaukana rannikkoseudulta Itä-Suomessa Kuopiossa.

Asiassa voi hakea analogista tukea ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:stä. Asuntolamajoitusta on pidettävä perusteltuna tilanteessa, jossa opiskelu tapahtuu kaukana omalta kotipaikkakunnalta. Nyt kysymyksessä oleva alueellinen koulutus on nimenomaan tuotu lähelle ruotsinkielisten kotipaikkakuntia.

Kurssien järjestämisen tavoitteena on ennemminkin ollut yhdenvertaisuuslain 9 §:ssä tarkoitettu ruotsinkielisten opiskelijoiden positiivinen erityiskohtelu. Tältä osin merkityksellistä on erityisesti se, että koulutus on järjestetty ruotsinkielisten opiskelijoiden kotiseudulla Itä-Suomen sijaan. Vastaaja on myös pyrkinyt edistämään kielellisen yhdenvertaisuuden toteutumista yhdenvertaisuuslain 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla turvaamalla erillisrahoituksen pelastajakurssien järjestämistä varten.

Vastaajan yhdenvertaisuusvaltuutetulle toimittaman vastauksen liitteenä olleen Pelastusopiston 2.11.2022 päivätyn lausunnon mukaan Pelastusopisto on arvioinut mahdollisuutta siirtää nyt kysymyksessä oleva koulutus järjestettäväksi Pelastusopistolla Kuopiossa. Opetuksen siirtämisestä olisi kuitenkin aiheutunut sekä opiskelijoille että Pelastusopistolle suurempaa haittaa, kuin mitä muutoksella olisi saavutettu. Lausunnon mukaan Pelastusopisto on arvioinut, että se takaa kielellisen yhdenvertaisuuden jatkossa parhaiten siten, että se ei enää järjestä alueellisia kursseja. Pelastusopistolla järjestettävillä kursseilla opiskelijoilla on mahdollisuus maksuttomaan majoitukseen.

Uhkasakon osalta vastaaja on todennut, että sen asettamiselle ei ole tarvetta, sillä vastaavat ruotsinkieliset pelastajakoulutukset järjestään jatkossa Pelastusopistolla Kuopiossa tai Helsingin pelastuskoulussa.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan menettelyssä olleen kysymys välittömästä kieleen perustuneesta syrjinnästä, ja kieltää vastaajaa uusimasta syrjintää. Lautakunta hylkää vaatimuksen uhkasakon asettamisesta päätöksen tehosteeksi.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kyse pääasiassa siitä, onko vastaajan menettelyssä ollut kysymys kieleen perustuneesta syrjinnästä, kun se on edellyttänyt ruotsinkieliseen alueelliseen koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden vastaavan itse majoitus- ja ruokailukustannuksistaan, kun taas suomenkieliseen koulutukseen Pelastusopistolla osallistuneilla on ollut mahdollisuus maksuttomaan majoitukseen ja ruokailuun.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain 6 § 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun ohella kielen perusteella.

Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun ohella kielen perusteella.

Yhdenvertaisuuslain 9 §:n mukaan sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Positiivinen erityiskohtelu

Asiassa tulee ensin arvioitavaksi, onko vastaajan menettelyssä vastaajan esittämällä tavalla ollut kysymys ruotsinkielisen väestön positiivisesta erityiskohtelusta. Vastaaja on tältä osin viitannut erityisesti siihen, että nyt kysymyksessä oleva koulutus on järjestetty ruotsinkielisten opiskelijoiden kotiseudulla Itä-Suomessa sijaitsevan Pelastusopiston sijaan.

Lautakunta toteaa, että ruotsinkielistä väestöä asuu Suomessa myös muualla kuin alueella, jolla nyt kysymyksessä oleva koulutus on järjestetty. Vastaaja ei ole tarjonnut vastaavaa ruotsinkielistä koulutusta muilla alueilla eikä myöskään Pelastusopistolla Kuopiossa. Kun lisäksi otetaan erityisesti huomioon ruotsinkielisille opiskelijoille koulutukseen osallistumisesta aiheutuneet kustannukset, ei vastaajan menettelyssä voida katsoa olleen kyse sellaisesta ruotsinkielisen väestön asemaa ja olosuhteista parantavista toimista, joita olisi pidettävä yhdenvertaisuuslain 9 §:ssä tarkoitettuna positiivisena erityiskohteluna.

Syrjintäolettamien syntyminen

Syrjintäolettamien syntyminen yhdenvertaisuuslain 28 §:ssä tarkoitetulla tavalla edellyttää, että vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei edellytetä, vaan riittävää on, että asiaa käsittelevälle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettaa syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Asiassa on riidatonta, että pelastustoimen ammatillinen peruskoulutus on pääasiassa suomenkielistä ja järjestään Pelastusopistolla Kuopiossa, jossa opiskelijoilla on mahdollisuus maksuttomaan majoitukseen ja ruokailuun. Ruotsinkielistä koulutusta järjestään vastaajan mukaan koulutustarpeen ja kysynnän mukaan. Nyt kysymyksessä oleva ruotsinkielinen Räddningsman-koulutus on järjestetty Vaasassa, jossa opiskelijoiden on edellytetty vastaavan itse majoitus- ja ruokailukustannuksistaan.

Lautakunta toteaa, että esitetyn selvityksen perusteella nyt kysymyksessä oleva ruotsinkielinen koulutus on vastannut säännöllisesti Pelastusopistolla Kuopiossa järjestettäviä suomenkielisiä kursseja. Kyseisen koulutuksen ohella ei ole ollut tarjolla muuta ruotsinkielistä koulutusta. Ruotsinkieliset opiskelijat ovat siten olleet vertailukelpoisessa asemassa suhteessa suomenkielisiin opiskelijoihin.

Edellä esitetysti ruotsinkieliseen koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden on edellytetty vastaavan itse majoittumis- ja ruokailukustannuksista, kun taas Pelastusopistolla suomenkieliseen koulutukseen osallistuneilla on ollut mahdollisuus maksuttomaan majoitukseen ja ruokailuun. Lautakunta katsoo, että asiassa syntyy olettaa ruotsinkielisiin opiskelijoihin kielen perusteella kohdistuneesta välittömästä syrjinnästä.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu. Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaisesti erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos se perustuu lakiin ja sillä on muutoin hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentti ei tule sovellettavaksi, koska nyt kysymyksessä olevassa asiassa on kyse julkisen vallan käytöstä ja koulutuksen saamisesta.

Vastaaja on esittänyt, että sen menettely on perustunut Pelastusopistosta annetun lain 23 §:ään. Pykälän 1 momentin mukaan ruokailu ja majoitus Pelastusopiston asuntolassa on maksutonta, kun opiskelu tapahtuu Pelastusopistolla tai sen järjestämissä toimitiloissa. Opiskelija vastaa oppikirjoista, muusta kirjallisesta opetusmateriaalista, opiskelijapuvusta sekä harjoittelunaikaisesta majoituksesta ja ruokailusta aiheutuvista kustannuksista.

Vastaaja on katsonut säännöksen tarkoittavan, että majoittuminen on maksutonta ainoastaan Pelastusopiston asuntolassa Kuopiossa. Alueellisesti järjestetyillä kursseilla majoitus on vastaajan mukaan omakustanteista riippumatta siitä, millä kielellä kurssi tai koulutus järjestetään.

Perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon PeVL 31/2014 vp yhdenvertaisuuslain säätämiseen johtaneesta hallituksen esityksestä. Lausunnossa on todettu, että erilaista kohtelua koskevaa poikkeamisvaltuutta koskevalta lailta vaaditaan ”riittävää täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta”. Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksella on todettu olevan erityistä merkitystä senkin vuoksi,

että erilaisen kohtelun yleinen oikeuttamisperuste kohdistuu sellaisiin erotteluperusteisiin, jotka sisältyvät myös perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkieltosäännökseen. Tältä osin perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt olennaisena varmistaa, että henkilöön liittyvään syyhyn perustuva erottelu voidaan perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. (s. 7)

Uuden Pelastusopistosta annetun lain säätämistä koskevan hallituksen esityksen 23 §:ää koskevien yksityiskohtaisten perusteluiden mukaisesti aikaisemmin voimassa olleen 6 §:n 1 momentin mukaan opetus, majoitus ja muonitus ovat olleet opiskelijoille maksuttomia ammatilliseen peruskoulutukseen kuuluvilla kursseilla sekä ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa Pelastusopistossa pidettävillä kursseilla. Uudessa Pelastusopistosta annetussa laissa maksuttomuus on pysytetty entisellään. Esitöiden mukaan opiskelija olisi edelleen velvollinen hankkimaan itse oppikirjat, muun kirjallisen opetusmateriaalin ja opiskelijapuvun, mistä on ehdotettu säädettäväksi laissa asetuksen sijaan. Opiskelija vastaisi myös opiston ulkopuolella tapahtuvan harjoittelun aikaisesta majoituksesta ja ruokailusta aiheutuvista kuluista, ja opiskelijoille maksettavaa eväsrahaä koskevasta käytännöstä luovuttaisiin. Esityksessä on vielä todettu, että 1 momenttia sovellettaisiin myös ammattikorkeakouluopiskelijoihin, mikä oikeuttaisi heidät muiden Pelastusopiston opiskelijoiden tavoin maksuttoman opetuksen lisäksi myös maksuttomaan ruokailuun ja majoitukseen (opiston oppilajasuntolassa). (HE 222/2005 vp, s. 18–19)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että Pelastusopistosta annetun lain 23 §:ssä ei edellytetä, että siinä tarkoitettu koulutus olisi järjestettävä tietyssä kaupungissa. Pykälässä ei myöskään säädetä Pelastusopiston ulkopuolella järjestettävästä peruskoulutuksesta tai siihen osallistuvien opiskelijoiden majoituksesta ja ruokailusta aiheutuvista kustannuksista. Näihin seikkoihin ei myöskään viitata lain esitöissä. Lautakunta katsoo, ettei Pelastusopistosta annetun lain 23 §:ää ole pidettävä riittävän tarkkarajaisena ja täsmällisenä siten, että vastaaja voisi sen nojalla perustella nyt kysymyksessä olevaa ruotsinkielisten opiskelijoiden erilaista kohtelua. Selvyyden vuoksi lautakunta toteaa, että myöskään se, että säännöksen sisältöön voitaisiin hakea tulkinta-apua muun lain säännöksistä, ei täytä erilaisen kohtelun oikeuttavalta lainsäädännöltä edellytetyjä tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksia.

Edellä esitetyn perusteella lautakunta katsoo, että vastaaja ei ole voinut perustaa syrjivää menettelyään viittaamaansa Pelastusopistosta annetun lain 23 §:ään. Vastaaja ei ole esittänyt muutakaan laista johtuvaa, yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeuttamisperustetta menettelylleen.

Koska vastaajan menettelyn ei ole katsottava perustuneen lakiin, ei asiassa olisi tarvetta arvioida erikseen vastaajan menettelyn tavoitteen hyväksyttävyyttä taikka tavoitteen saavuttamiseksi käytettyjen keinojen oikeasuhtaisuutta. Lautakunta toteaa kuitenkin selvyyden vuoksi, että vastaajan tavoitetta lisätä ruotsinkielisen väestön hakeutumista pelastusalan peruskoulutukseen on sinänsä pidettävä hyväksyttävänä. Vastaajan tavoitteen saavuttamiseksi käyttämät keinot ovat kuitenkin johtaneet siihen, että ruotsinkieliset opiskelijat ovat tosiasiallisesti olleet taloudellisesti olennaisesti suomenkielisiä opiskelijoita epäsuotuisammassa asemassa. Siten vastaajan keinoja sinänsä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ei ole pidettävä oikeasuhtaisina. Määrärahojen puutteesta esitetty selvitys ei anna aihetta arvioida asiaa toisin.

Edellä todetut seikat huomioon ottaen lautakunta katsoo, että vastaaja ei ole kyennyt kumoamaan asiassa syntyneitä syrjintäolettamia. Vastaajan menettelyssä on siten katsottava olleen kysymys ruotsinkielisiin opiskelijoihin kielen perusteella kohdistuneesta välittömästä syrjinnästä.

Lautakunta kiinnittää huomiota vielä siihen, että yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Suomen perustuslain 17 §:n nojalla julkisen vallan velvollisuus on lisäksi huolehtia siitä, että ruotsinkielisen väestön keskeiset yhteiskunnalliset oikeudet toteutuvat yhdenvertaisesti. Lautakunta on edellä todennut, että vastaajan tavoitetta lisätä ruotsinkielisen väestön hakeutumista pelastusalan peruskoulutukseen on sinänsä pidettävä hyväksyttävänä. Koulutuksen järjestämistä ruotsinkielisten opiskelijoiden kotiseudulla on pidettävä myös sellaisena edellä yhdenvertaisuuslain 5 §:ssä tarkoitettuna toimenpiteenä, joka on omiaan edistämään yhdenvertaisuuden toteutumista. Lautakunta toteaa, että tällaisia toimenpiteitä ei kuitenkaan voida toteuttaa syrjivällä tavalla.

Uhkasakon asettaminen

Hakija on vaatinut uhkasakon asettamista yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätöksen tehosteeksi.

Esitetyn selvityksen perusteella vastaaja ei enää järjestä ruotsinkielistä koulutusta siten, että majoitus ja ruokailu olisivat maksullisia. Tähän nähden uhkasakon asettamista päätöksen tehosteeksi ei ole pidettävä tarpeellisena.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan menettelyssä olleen kysymys yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua, välittömästä kieleen perustuneesta syrjinnästä, ja kieltää vastaajaa uusimasta syrjintää. Lautakunta hylkää vaatimuksen uhkasakon asettamisesta päätöksen tehosteeksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Perustuslaki (731/1999) 6, 17 ja 22 §

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 5 §:n 1 mom, 8 §:n 1 mom, 9 §, 10 § 11 §:n 1 mom, 20 §:n 3 mom, 21 §:n 2 ja 4 mom ja 28 §

Laki Pelastusopistosta (607/2006) 23 §:n 1 mom

Uhkasakkolaki (1113/1990) 4 § ja 8 §

Muutoksenhaku

Päätökseen saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Outi Anttila (puheenjohtaja), Satu Honkala, Jussi Junni ja Petteri Plosila.
Asian esittelijä Alexandra Strandén.